

FR. ROJEC:

Predica.

ekdaj in še v moji deški dobi so se v zimskem času pridno vrteli kolovrati po kmetiških hišah na Dolenjskem. Pri kolovratih so sedele matere in odrasle hčere in predle niti ali tako zvano prejo iz lanenega prediva za domače platno. Po kakovosti prediva in preje so tkalci izdelovali platno troje vrste, in sicer tanko za boljše rjuhe, za ženska in moška spodnja oblačila in moške srajce; srednje debelo za navadne rjuhe in moške zgornje, črno pobarvane hlače in debelo za vreče in velike rjuhe, ki so jih kmetje rabili v hlevih in na skednjih. V nekaterih gorskih krajih pa so nosili tudi stari očanci črno pobarvane hlače iz debelega platna, ki so ga imenovali »kopetjevino«.

Ženske so predle podnevi in ob večerih navadno dolgo v noč. Med delom so se pogovarjale z družinskimi člani in z vasovalci, ki so zvečer prihajali v hišo iz sosednih domov in posedali okrog gorke peči. Moški so ob večerih počivali brez vsakega dela in so jim bili ti pogovori živa potreba. Za izpremembro pa so večkrat tudi zapeli skupaj s predicami.

Ko sem jaz bival še doma v rojstni hiši, je k nam ob zimskih večerih pogosto prihajal v vas dober očetov znanec, naš vaški posestnik in lovec Strniša, po domače Kolar. Rad je hodil na lov tudi moj oče in zato sta se on in Strniša najrajša pogovarjala o lovu. Z veseljem smo tudi drugi poslušali njune zanimive pripovedke o lovskih doživljajih in zgodbah. Kadar pa smo bili sami domači zvečer zbrani v družinski sobi, je moral na očetovo odredbo eden otrok glasno čitati iz Mohorjevih ali drugih pripovednih knjig, a drugi so ga poslušali. Predli sta mati in moja starejša sestra, mlajša sestra pa je navadno šivala ali pletla nogavice, kadar ni čitala. Ko se je starejša sestra omožila, je sedla mlajša na njeno mesto h kolovratu.

Jaz sem najrajši prebiral razne knjige o živalih, ki jih je izdala Mohorjeva družba. Posebno veselje sem imel za ptiče. Poznal sem vsakega ptiča, ako sem ga videl, slišal ali če sem našel njegovo gnezdo. Ako mi je kdaj prišla pred oči neznana novost iz ptičjega rodu, sem vzel v roko Erjavčevo knjigo o domačih pticah in hitro sem zvedel za ime in vse lastnosti novega ptiča. Zgodaj v deški dobi sem se začel vaditi tudi v risanju s prerisovanjem podob v knjigah. Za tako delo so mi bile zopet najljubše podobe naših domačih ptičev.

Pozneje sem začel risati tudi po prirodi cvetice in razne sobne predmete. Od teh reči sem prešel z delom na žive osebe in ena mojih prvih takih podob je bila podoba dolenjske predice, ki sem jo kot dijak narisal doma po prirodi menda med božičnimi in velikonočnimi počit-

nicami leta 1887. in 1888. in sem podobnost njenega obraza dobro pogodil. Podobo predice sem narisal prvotno s svinčnikom, a ob straneh sem na robovih za okrasek naslikal z vodenimi barvami nekaj pomladanskih cvetic. Zdaj pa sem tisto, že nekoliko pokvarjeno podobo prerisal in izdelal s tušem, da jo priobčim v »Zvončku«. Tako sedaj tu vidite.

Pod podobo predice sem prvotno tudi napisal tele vrstice:

To moja delavna je mati...
 Naj je poletje, naj je zima,
 obilo dela vedno ima,
 nikdar ni mar ji počivati
 in pravi: »Saj se bom spočila,
 ko smrt bo v grob me položila!«

To je torej podoba moje dobre, že pred dvajset dvema letoma umrle matere, ki je bila v resnici taka in je tako živela, kakor jo tu kaže podoba in jo ob kratkem opisujejo te vrstice. Nikdar ni mogla

biti brez dela. Škoda se ji je celo zdelo pičlega časa, ki ji je bil odmerjen za nočni počitek. V poletnem času, naj je bil dan še tako vroč in dolg, se nikdar ni mogla pred nočjo napotiti s polja domov, da bi pravočasno skuhala večerjo. Namesto da bi bila prva doma, pa je bila navadno zadnja. Zaradi tega se je oče večkrat jezil in kregal, a pomagalo ni nič. Bila je tudi jako dobra in prizanesljiva svojim otrokom. Mene je posebno rada imela in nikdar mi ni rekla žale in očitajoče besede. Iskreno sem želel, da bi skoraj prišel v ugoden stanovski položaj, ko bi ji mogel kaj pomagati in olajšati njeno življenje na stara leta. Toda ta želja se mi ni izpolnila, ker sem se vedno moral sam boriti in se še borim z življenskimi težavami in nadlogami.

Podobo svoje matere sem pokazal v šoli profesorju Kremingarju, ki je poučeval risanje na učiteljski. Bila mu je tako všeč, da jo je dal v okvir s šipo in jo za dalje časa razstavil v risarski dvorani.

Na Dolenjskem so skoraj že popolnoma opustili nekdanje pride-
lovanje lanu in izdelovanje domačega platna. Kolovrati so pozabljeni počivali v podstrešjih. Toda prišla je svetovna vojna in tako izpre-
menila gospodarske razmere, da se zdaj v zimskem času zopet pridno
sučejo kolovrati v dolenjskih kmetiških domovih. Ta moj spis pa naj
ohrani in poživi spomine na take sedanje in nekdanje zimske dneve!

Čmrlj.

Striček čmrlj je v panj prilezel,
ga zbolel je trebušček;
komaj, komaj je prilezel
leni debelušček.

»I, takole, i, seveda,
veste, kaj sem v srcu sklenil,
da se z matico-kraljico
vašo bom oženil.

Pa čebele obstopile
strička so in ga vprašale,
kaj njegov obisk pomeni;
sladkega medu mu dale.

Slednji dan vaš med bom jedel
in kraljici drugoval,
lenuharil ter redil se,
v celici največji spal.«

Zašumele so čebele,
jezno čmrlj je zamrmral:
znašel se je v mokri travi,
s hladno roso se sladkal...

Gustav Strniša.